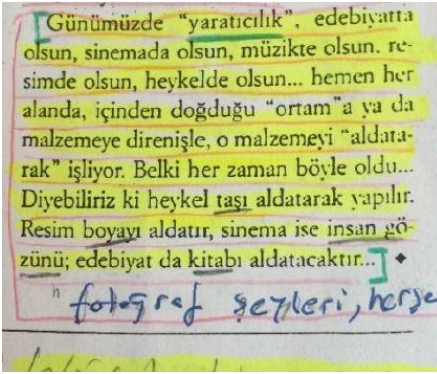

Fotoğrafik İfade

Gözlerin işi bitti,
şimdi gidip yürek gücünle hallet
içinde hapsolmuş imajları,
azdıran sensin onları
ama hala ne olduklarını bilmiyorsun.
R. M. Rilke

İmge, hakikatin suretidir.
Körlüğümüzden aman bulup
ufacık bir parıltısını yakalayabildiğimiz hakikatin sureti...
Tarkovski

... “yaratıcılık hemen hemen her alanda (sinema, müzik, heykel, edebiyat vb.) ‘içinden doğduğu ortama ya da malzemeye direnişle, o malzemeyi’ aldatarak işliyor” diyor Baker. “Günümüzde” diye başlayan bu cümlede; aldatan-aldanan ilişkisi ile malzeme-ortam kavramları arasındaki ayırım önemli.

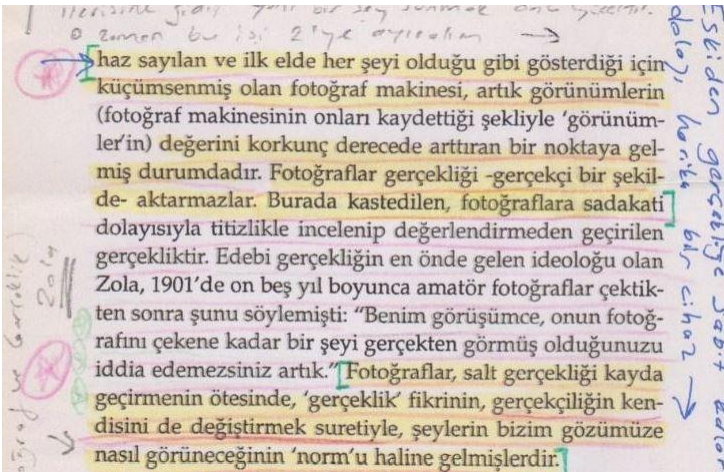

Baker U., Kitap Nedir, Sy.20, Virgül Dergisi, 2001

Baker'e göre:

- Heykel, taşı aldatıyor
- Resim boyayı aldatıyor
- Edebiyat kitabı aldatıyor
- Sinema gözü aldatıyor..

Eğer böyle bir aldatma/alданma¹ sağanağı olduğunu kabul edeceksek, fotoğrafı da buna dâhil edebilir miyiz? sorusuna belki de Sontag'ın şu görüşü bir cevap olabilir: “Fotoğraflar, salt gerçekliği kayda geçirmenin ötesinde, ‘gerçeklik’ fikrinin, gerçekçiliğin kendisini de değiştirmek suretiyle, şeylerin bizim gözümüze nasıl görüneceğinin ‘norm’u haline gelmişlerdir.”

Sontag S., Fotoğraf Üzerine, Sy. 106, Agora Kitaplığı, 2008

Bu aldatma sarmalından fotoğrafın, aldatan olmaktan nasıl kurtarılabileceğinin cevabını yine Baker'in imaj ve sema arasındaki ayrımı dikkat çektiği "Video yansıtmaz, ayna vazifesi görür" ifadesinde buluyorum.

Tıpkı video'da olduğu gibi, ne görüyorum'un uzantısı olan fotoğraf da: 'belirli bir bakış açısından göstermek' olan üretimi değil (şiddeti, ayrıcalığı, düşük konuşma yetisine haiz olanı, umulmuş olanı, pik noktaya yönelen her türden haberi, belgeseli, gösteriyi vb. esas alanı değil), ayna gibi dolaylı olduğu zaman; diğer bir deyişle 'göstermek için, başka bir şey yapmadan -yalnızca- kamerayı olan bitene yönelttiğinde', aldatma/aldanma çemberinden çıkıp kendi olur.

Üzerine düşen ışığın tamamına yakını yansıtan aynayı, yansıtma kavramından ayırıp saf bir gösteren haline dönüşebilmesi ise aynanın (aygıtın) 'yönlendirilmeden' olan bitene doğrultulmasıyla mümkün olabilir. Hastasını karşısındaki bir psikoterapist, hastasının döngüsüne girmeden (onunla tartışmadan, hastasının sözünü kesmeden, ona öğüt vermeden) bildirimde bulunmadan (yansıtmadan kaçınarak) ayna vazifesi görmeye devam ederse, bir süre sonra hastası içine dönüp, kendiyi yüzleşecek ve hastalığına sebep olan etmenlerin ipuçlarını vermeye başlayacaktır.

Hareket noktamız olarak en doğal aynayı seçtik, yani insanın karışmadığı saf haliyle doğada bulunan su yüzeyini/aynasını. Dünya döneli beri gökyüzünün ışığı denizlerde, göllerde, ırmaklarda, havuzlarda yansır; o zamandan beridir bulutlar ve gökyüzündeki kızartılar su yüzeylerine gece gündüz ters izlerini bırakır. Fakat böylesi ters izlerde resim görmeyi başaranlar sadece duyumsayan canlılardır, en çok da gerçek suyu sudaki imgede bulunan gerçek dışı şeylerden ayırt etme yetisine sahip olan insandır. (Fink, E.)

O halde, imge olan bitenin ifadesidir, imaj kendi değilken... İmaj: hakikat olduğu iddiasıyla ortaya çıkan ya da imgenin kendine ait gözü yitirerek, aşırılığını dışı vurarak bakılma arzusunu dayatan pornografik bir imgedir; biçimlendirilebilir olan yanılısamaya götürür.

Camera Lucida'nın sonuna doğru Barthes, ele aldığı tüm konuları öznel belirleyicilik süzgecinden geçirdikten sonra, fotoğrafı kendi dinamikleri ile değerlendirilmesi gereken yalın bir mecra olarak imajdan ayırır: Dört bir tarafımızı sarıp duymamızı görmemizi engelleyen fütursuz, kayıtsız, anlamı sürekli değişen, manipüle edilmiş, anlam kaymasına uğramış, parazit yayan, ortalığı velveleye veren, gürültülü, lüzumsuz, duygusuz imajlar (tekil görüntüler); ve çağrıştıran, düşündürten, kor halinde yakıcı, acıtan, sevindiren, inciten fotoğraflar...

O halde, 'geneli özeli ya da ideali' değil, 'orada olma halini' fotoğraflamak arzusundaysak; görüntüler tarafından tuzağa düşmemek için, belki de bir kinok² gibi yaklaşmalı...

Kaynaklar:

- Fink E., Bir Dünya Sembolü Olarak Oyun, Sy.106, Dost Kitabevi, 2015
 Lionel-Marie A., Sayag A., Brassai: No Ordinary Eyes, Hayward Gallery, 2001
 Petric V., Dziga Vertov: Sinemada Konstrüktivizm, Say.19, Öteki Yayınevi, 2000
 Kış Bahçesinden Fotoğrafa Bir Roland Barthes Yolculuğu, A.Tufan Palalı, 6.45 Yayın, 2017
 Fotoğraf, Zihinsel Şey.. Bir Henri Cartier-Bresson Kavrayışı, A.Tufan Palalı, 6.45 Yayın, 2018

¹ Aldatmak: karşısındakinin bilgisizliğinden yararlanarak onun üzerinden kazanç sağlamak, bir şeyin görünürdeki durumu veya niteliği hakkında yanlış bir kanı oluşturmak, ayartmak, kötü yola sürüklemek, baştan çıkarmak, ihanet etmek, oyalamak, avutmak.

² Hayatı anlamak düsturuyla, onu olduğu gibi fotoğraflamak için kamerayı Rus sineması Sine-Göz akımı kuramcısı Dziga Vertov gibi oluşa tutarak, oluşun içindeki doğru ânı kollamak düşüncesinde olan; yani, yaşamın oluş ve belirleş halinde yakalanması, insanların oyunculuk yapmadıkları sırada maskesiz gösterilmesi ve düşüncelerin kamera ile okuması.